

Življenjski krog

Slovo v različnih kulturah

Smrt in spopadanje z njo sta v zahodni kulturi v resnici mnogo večja tabuja kot drugod po svetu. Morda se nam zdijo nekateri običaji ob smrti nenavadni, a imajo smisel in so precej bolj logični kot tisti, ki so za nas običajni. V *Planinskem vestniku* se tokrat se dotikamo običajev, povezanih s smrtjo, v državah in kulturah, znanih kot alpinističnih ciljih, predvsem pa odpiramo vrata v intimne svetove, ki nastanejo ob izgubi nekoga, s katerim smo bili povezani z vrvjo. Z vrvjo, ki predstavlja (tudi) nekaj svetega ...

Obred ob smrti je eden izmed najstarejših oblik človeških ritualov. Vsak obred ob tem dogodku je zaznamovan s kulturo in vero, ki ji posameznik pripada. Pomemben del za posameznika je pojmovanje smrti in tistega, kar naj bi prišlo za njo. Različne kulture in še bolj vere si sklepno fazo človeškega življenja razlagajo vsaka po svoje, kljub vsemu pa imajo nekaj stičnih točk. Obredi ob smrti imajo za skupnost, ki ji je umrlj pripadal, močno sociološko in psihološko komponento. Pogreb skupnost povezuje, hkrati pa predstavlja njeno simbolno slovo od posameznika. Podobnost med verovanji in obredi ob

smrti vsekakor obstaja, čeprav o univerzalnih vzorcih težko govorimo. Ključne stične točke vseh kultur in religij so: pomen smrti in priprava nanjo v času življenja, obredi ob slovesu od pokojnika in verovanje v obliko življenja po smrti.

Azija

Budizem. Budisti verjamejo, da se človeška duša reinkarnira tolikokrat, dokler ne doseže stanja nirvane, popolnega miru in prenehanja cikličnega ponavljanja reinkarnacije, torej rojstva, smrti in vnovičnega rojstva. Budisti se na smrt pripravljajo vse življenje in

jo razumejo kot fazo pri prehajanju iz enega v drug cikel ali stopnjo reinkarnacije. Zanje je zelo pomembno stanje zavesti ob smrti. Bolj je človek ob smrti miren, boljša naj bi bila njegova naslednja stopnja reinkarnacije. Budizem ima veliko vrst in različic, zato ne preseneča, da poznajo tudi celo vrsto različnih oblik pogrebov. Morda je najbolj zanimiv tako imenovani zračni pokop – pokojnikovo telo postavijo na posebne podstavke in pustijo, da njihove ostanke, razen kosti, pojedjo mrhovinarji. Ko ostanejo samo še kosti, to pomeni, da je pokojnik prišel v nebesa.

Hinduizem. Tudi hinduisti verjamejo v reinkarnacijo, vendar poznajo cel panteon različnih bogov in božanstev, h katerim se posamezniki zatekajo po duhovno pomoč ali jih prosijo za naklonjenost. Stanje, ki naj bi pomenilo izhod iz ciklov reinkarnacije, se imenuje *moksha*. Hinduisti ob smrti, za katero je najbolje, da nastopi na domu pokojnika, prepevajo in molijo. Pokojnikova glava mora biti obrnjena proti jugu. Če je le možno, sežgejo truplo v 24 urah, saj verjamejo, da ogenj sprostí duha, ki lahko odide v onstranstvo in se ponovno reinkarnira. Ogenj je sicer simbol Brahme, stvarnika v hinduizmu. Procesija, ki prenaša truplo, se pogosto ustavlja na mestih, ki so bili pokojniku pomembni. Vodja procesije je običajno najstarejši sin pokojnika.

Islam. Muslimani verjamejo v obstoj duše tudi po telesni smrti, ki jo sprejemajo kot božjo voljo. Po smrti

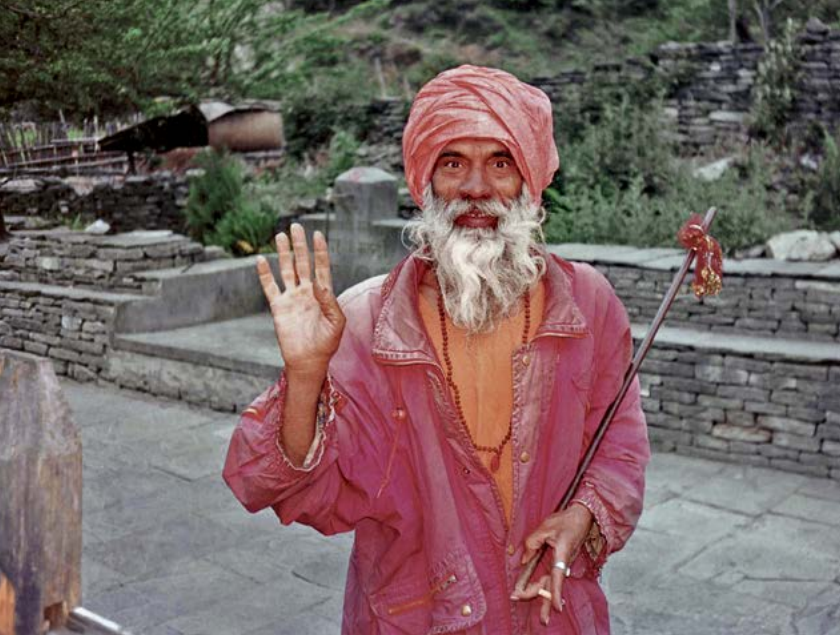
naj bi umrli v grobovih čakali na sodni dan, na katelega naj bi vsak dobil plačilo za tisto, kar je naredil v življenju – dobri naj bi odšli v nebesa, slabi pa v pekel. Muslimani morajo biti pripravljeni na smrt v vsakem trenutku, zato so zanje vsakodnevne molitve zelo pomembne. Umrlega moškega umijejo moški, žensko pa ženske, telo zavijejo v bele rjuhe in ob njem molijo. Telesa umrlega muslimana naj se ne bi dotikal nihče, ki ni musliman. Sežiganje trupel ni dovoljeno. Pokojnik mora biti pokopan tako, da je njegova desna stran obrnjena proti Meki. Med pogrebom recitirajo stihle iz svete knjige, Korana.

Europa in Severna Amerika

Kršćanstvo. Kristjani verjamejo, da jih po smrti čaka življenje v nebesih, vicah ali peklu, odvisno od načina življenja. Po smrti naj bi se kristjan znašel pred obličjem Boga, ki mu bo sodil na podlagi njegovih dejanj v času življenja. Umirajoči kristjani lahko od duhovnika prejmejo zakrament bolniškega maziljenja, ki naj bi pomenil spravo z Bogom in ljudmi na zemlji. Pred pogrebom katolika potekajo vigilije, na katerih žalujoči v molitvi prosijo Boga, naj pokojnika sprejme v nebesa. Krščanski pogreb poteka z mašo, v sklopu katere duhovnik blagoslovi pokojnika in njegove bližnje ter prosi Boga za odpuščanje pokojnikovih grehov. Trupla zadnje čase praviloma sežgejo, ponekod pa umrle še zmeraj pokopavajo v krstah.

*Večnost ...
Foto Gregor Kresal*

Guru, hinduistični duhovni učitelj ali vodja
Foto Stipe Božič

Green boots, Zeleni škornji – ime, ki ga je dobilo telo plezalca, ki je postalo mejnik na glavni severovzhodni grebenski smeri na Mount Everest. Telo uradno ni bilo identificirano, vendar naj bi bil to Tsewang Paljor, indijski plezalec, ki je umrl na Everestu leta 1996. Vir Wikipedia

Molino kolo Foto Stipe Božič

Na pogostitev takoj po pogrebu, kakor je navada danes, so bili včasih povabljeni samo nosači, sedmina ali osmina pa je bila sedmi ali osmi dan po pogrebu, ko se je brala tudi črna maša zadušnica.

Južna Amerika

Krščanstvo v kombinaciji z običaji staroselcev. V Južni in Srednji Ameriki živi približno štirideset odstotkov vseh kristjanov. Njihova kultura se je ponekod zmešala s kulturo staroselcev. V Peruju in v Andih imajo na primer popolnoma svoje običaje, povezane s smrtjo in žalovanjem. Običajni so krašenje prostora, v katerem pokojnik čaka na pogreb, in prinašanje darov v obliki hrane, fotografiranje pokojnika v krsti ... Na pogrebi so prisotni tudi otroci. Smrt v Južni Ameriki ni tabu in je prisotna v življenju ljudi vse od rojstva. V Južni Ameriki ob smrti in žalovanju večinoma veljajo krščanska pravila, ki pa se razlikujejo od preostalih krščanskih praks drugod po svetu. Ljudje v Peruju so verjeli – in ponekod še verjamejo – da duša vsakega človeka ponoči med spanjem odleti kot ptica. Če se ne vrne, potem človek umre. Pokojnikov navadno ne sežigajo, saj verjamejo, da se lahko duša nekoč vrne vanje, zato je treba telo ohraniti čim bolj nedotaknjeno.

Ponekod veljajo običaji, da turiste, torej tudi alpiniste, ki se ponesrečijo, pokopljejo v skladu z lokalnimi običaji, če prevoz v domovino ni mogoč ali je taka želja svojcev oziroma pokojnika. V Himalaji je tako pokopanih cela vrsta alpinistk in alpinistov – nekatere pokojne so, če je bilo to mogoče, sežgali, druge so soplezalci pokopali v ledeniških razpokah, tretje v gomilah. Veliko trupel je zaradi tako rekoč nemogočega transporta ostalo ob poteh na vrhove osemtisočakov in tam zaradi temperature in nizke vsebnosti kisika v zraku mumificirana ostajajo za zmeraj. Posledice, ki jih pustijo tragični dogodki, kot je tudi smrt v gorah, so brez dvoma za marsikoga neznosne. Načinov, kako živeti z njimi, pa je toliko, kolikor je ljudi, ki so neposredno ali posredno povezani s tragičnim dogodkom in človekom, ki je izgubil življenje. Nekateri klonejo pod bremenom, nekateri se goram za zmeraj odpovedo, nekaterim pa ravno ta svet predstavlja vez z osebo, s katero so bili nekoč povezani tudi z vrvo. ○

Viri

An outline of different cultural beliefs at the time of death. London Mallee, 2011. <https://lmrpcc.org.au/admin/wp-content/uploads/2011/07/Customs-Beliefs-Death-Dying.pdf>
Country navigator, Death and dying: How different cultures view the end. 2. 2. 2021. <https://www.countrynavigator.com/blog/death-and-dying-how-different-cultures-view-the-end/>
Cake, Klaudia Krystyna: Guide to Death & Dying in Different Cultures All Over the World, 24. 6. 2021. <https://www.joincake.com/blog/death-in-different-cultures/>
Valerie Aguilar: Latin American death and funeral rituals, 2021. <https://www.bellaonline.com/articles/art40851.asp>